

नेपाल सरकार
शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
उच्च शिक्षा शाखाको सूचना

नेपाल सरकार, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयको मिति २०७६।०८।२४ को माननीय मन्त्रीस्तरीय निर्णयानुसार विदेशी शिक्षण संस्थाको सम्बन्धनमा उच्च शिक्षा सञ्चालन गर्ने सम्बन्धी निर्देशिका, २०५९(दोस्रो संशोधन सहित) को दफा १०ख. अनुसार उक्त निर्देशिकाको अनुसूची-५ र अनुसूची-७ मा देहाय अनुसार संशोधन गरिएको हुँदा सम्बन्धित सबैको जानकारीको लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ। अब उप्रान्त विदेशी शिक्षण संस्थाको सम्बन्धनमा शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने प्रयोजनका लागि अनुमति प्रदान गर्दा होस वा सम्बन्धन परिवर्तन र कार्यक्रम थपका लागि निवेदन गर्ने शैक्षिक संस्थाहरुको सम्बन्धमा सोही अनुसारको मापदण्ड लागू हुने व्यहोरा समेत अनुरोध छ।

*अनुसूची-५

(दफा ९ग.को उपदफा(१) को खण्ड (क) संग सम्बन्धित)

शिक्षण संस्था स्थापना तथा सञ्चालनका लागि आवश्यक पर्ने प्रारम्भिक मापदण्ड

१. **सञ्चालन गर्ने क्षेत्रः** शिक्षण संस्थाको स्थापना गर्दा औद्योगिक क्षेत्र र मूल सडकबाट केही टाढा, तर दमकल र एम्बुलेन्स गुड्न सक्ने बाटो भएको स्थानमा हुनुपर्ने।
२. **शिक्षक तथा कर्मचारीः**
  - (क) शिक्षण संस्थामा अध्यापन गराउने सबै शिक्षकहरूको शैक्षिक योग्यता सम्बन्धित विषयमा कम्तीमा द्वितीय श्रेणीमा स्नातकोत्तर हुनुपर्ने, तर, स्नातकोत्तर तहका शैक्षिक कार्यक्रम समेत सञ्चालन गर्ने शिक्षण संस्थामा कार्यक्रम अनुसार प्रत्येक कार्यक्रममा कम्तीमा एक जना विद्यावारिधि तहको शिक्षक अनिवार्य हुनुपर्ने,
  - (ख) इन्जिनियरिङ तथा सूचना प्रविधिका लागि शिक्षकको शैक्षिक योग्यता स्नातकोत्तर हुनु पर्नेछ, र
  - (ग) नर्सिङ्ग कार्यक्रमका लागि प्रिन्सिपलको शैक्षिक योग्यता नर्सिङ्ग विषयमा स्नातकोत्तर र शिक्षकहरूमध्ये पच्चीस प्रतिशत स्नातकोत्तर र अन्य स्नातक उत्तीर्ण भई नर्सिङ्ग काउन्सिलमा दर्ता भएको हुनुपर्ने।
३. **जग्गा:**

संस्थाले कार्यक्रम सञ्चालनको लागि काठमाडौं उपत्यकामा भए कम्तीमा तीन रोपनी, पहाडमा भए छ रोपनी र तराईमा भए पाँच कट्ठा जग्गाको व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ।

४. भवनः

- (क) भुई देखि सिलिडसम्मको उचाई कम्तीमा नौ फिट हुनुपर्ने,
- (ख) कोठामा प्रशस्त प्रकाश छिर्ने र क्रस भेण्टलेशन भएको हुनुपर्ने,
- (ग) भवन भुकम्प प्रतिरोधक प्रविधिबाट निर्मित हुनुपर्ने,
- (घ) **Fire fighting system** जडान भएको हुनुपर्ने, र
- (ङ) प्रशासनिक कार्यका लागी छुटौं कार्यालयको व्यवस्था हुनु पर्ने ।

५. कक्षाकोठः

- (क) आयताकार अथवा वर्गाकार हुनु पर्ने,
- (ख) प्रति विद्यार्थी १.५ (एक दशमलव पाँच) वर्ग मिटर क्षेत्रफल हुनुपर्ने, र
- (ग) एक कक्षामा बढीमा चालीस जना (छात्रवृत्तिका विद्यार्थी बाहेक) विद्यार्थी राख्नु पर्नेछ ।

६. चमेनागृहः प्रत्येक संस्थामा सफा र स्वस्थ्यकर तथा एक पटकमा कम्तीमा ४० जना अट्टने क्षमताको चमेनागृह हुनुपर्ने ।

७. शौचालयः भवनमा अपाङ्गमैत्री सहित सफा र सुविधा युक्त महिला र पुरुष शौचालय अलग अलग हुनुपर्ने, तर Multi-story Building मा भने प्रत्येक तलामा सो अनुसारको शौचालयको व्यवस्था हुनु पर्ने ।

८. बहुउद्देशीय हलः प्रत्येक संस्थाले कम्तीमा तीनसय जना अटाउने एक बहुउद्देशीय हल वा भवनको व्यवस्था गर्नु पर्ने ।

९. प्राथमिक उपचारः

- (क) प्रत्येक संस्थामा एउटा न्यूनतम उपचार कक्ष अनिवार्य हुन पर्ने,
- (ख) प्रत्येक संस्थाको प्रयोगशालामा एउटा प्राथमिक उपचार बाकस अनिवार्य हुनु पर्ने,

१०. खेलकुदः कम्तीमा दुई वटा Indoor Game को व्यवस्था हुनु पर्ने ।

११. सफाइ र सुरक्षाः

- (क) सरसफाइका निर्मित पर्याप्त मात्रमा ढल निकासको व्यवस्था हुनु पर्ने,
- (ख) सफा र स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था हुनु पर्ने, र
- (ग) संस्थाको मूल प्रवेश द्वारमा सुरक्षा गार्डको व्यवस्था गरेको हुनपर्ने ।

१२. पुस्तकालयः पाठ्यपुस्तक, सन्दर्भ सामग्री, विषयसंग सम्बन्धित जर्नल, म्यागाजिन, न्यूज पेपर इत्यादि उपलब्ध भएको तथा विद्यार्थीहरूलाई अध्ययन गर्न यथेष्ट स्थान भएको एक डिजिटल सहितको पुस्तकालयको व्यवस्था हुनु पर्ने ।

१३. फर्निचरःकक्षा कोठामा विद्यार्थीहरू दुवै तर्फबाट हिडन, बस्न र अध्ययन गर्न सुविधायुक्त फर्निचरको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
१४. इन्टरनेट सुविधाःसबै शिक्षण संस्थाहरूमा विद्यार्थीहरूले सहज रूपमा प्रयोग गर्न सक्ने गरी इन्टरनेट सुविधाको व्यवस्था गर्नु पर्ने ।
१५. छात्रवृत्तिःमन्त्रालयसंग भएको सम्झौता / कवुलियतनामा अनुसारप्रत्येक संस्थाले विद्यार्थी भर्ना संख्याको आधारमा स्वदेशी लगानीकर्ता भए दश प्रतिशत र विदेशी लगानीकर्ता भए बीस प्रतिशत सीट महिला, गरीब तथा जेहेन्दार, दलित/पिछडिएका तथा दुर्गमका नेपाली नागरिकलाई छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्नु पर्ने ।
१६. शिक्षण सामग्रीःशिक्षण संस्थाले प्रर्याप्त शैक्षिक सामग्रीहरूको व्यवस्था गर्नुपर्ने छ । जस्तै: चार्ट, मोडल,स्पेसिमिन्स, फोटोग्राफी स्लाइड, भिडियो क्यासेट, भि.सि.डि. र OHP जस्ता शैक्षिक सामग्री हरुको पर्याप्त मात्रामा व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
१७. अनुमति लिन चाहने संस्थाले सम्बन्धन लिएको विषय एवं कार्यक्रमको विस्तृत पाठ्यक्रम र पाठ्यवस्तु अध्यावधिक गरेको हुनुपर्नेछ । (संचालित कार्यक्रम वा विषयको एकेडेमिक क्लासको अवधि, पाठ्यांशको प्रयोगात्मक र शैद्धान्तिक भार तथा जम्मा केडिट आवर कर्ति कर्ति हुने जस्ता विषयहरु) ।
१८. एउटै तहको एउटै विषयमा एक भन्दा बढी संस्थासंग सम्बन्धन लिन पाइने छैन ।
१९. सम्बन्धन दिने संस्थाको उपाधिलाई नेपालमा समकक्षता/मान्यता दिलाउने कार्यको जिम्मेवारीता बहन गर्नुपर्नेछ ।
२०. संस्थाले सञ्चालन गरेको विषय वा कार्यक्रमको परीक्षाका लागि प्रश्नपत्र वा मूल्याङ्कन प्रणाली सम्बन्धन दिने संस्थाको परीक्षा सम्बन्धी कार्य गर्ने केन्द्रीय निकायबाट नियन्त्रित हुनुपर्नेछ । परीक्षालाई मर्यादित बनाउन समितिले सम्बन्धित निकायबाट परीक्षाको समयमा निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न गराउन पर्नेछ ।
२४. विदेशी विश्वविद्यालयको सम्बन्धनमा संचालित कलेजहरूले जुन विश्वविद्यालयको सम्बन्धनमा शैक्षिक कार्यक्रम संचालन गरेको हो, सोही विश्वविद्यालयको नामबाट हरेक सेमेष्टरको लब्धाङ्क पत्र उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
२५. विदेशी शिक्षण संस्थाको सम्बन्धन लिई संस्था सञ्चालन गर्न चाहनेले यस मापदण्डमा उल्लेख नभएको तर सम्बन्धन दिने संस्थाले अन्य कुनै मापदण्ड तोकेको भए सोही बमोजिम मापदण्ड पालना गर्नु पर्नेछ । सो मापदण्डका बारेमा मन्त्रालयलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
२६. सम्बन्धित कलेजले जुन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन लिएकोछ, सोही विश्वविद्यालयबाट कार्यक्रमगत रूपमा कर्ति विद्यार्थी भर्ना गर्न पाउने हो, सोको संझौता/अनुमतिको प्रतिलिपि मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

*अनुसूची-७

(दफा ७ को उपदफा(७) र दफा ८को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)

विदेशी शिक्षण संस्थाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन

कलेजको नाम र ठेगाना:

संचालित कार्यक्रमहरू:

अनुगमन/मूल्याङ्कन मिति:

क्र.सं.	मूलभूत विषयहरू	पूर्णाङ्क	विस्तृत मापनका आधार	मूल्याङ्कन	अंक/स्कोर प्रतिशत	जम्मा अंक	कैफियत
१	प्रशासकीय पक्ष	१०	१. शिक्षण संस्थाको स्वीकृत लक्ष्य, उद्देश्य, नीति र कार्यनीति	पाँच वटा बुदा पूरा गरेमा	१००		
			२. संगठन संरचना, कार्यविवरण र भूमिका	चार वटा बुदा पूरा गरेमा	७५		
			३. संस्थाको आर्थिक, वित्तीय र शैक्षिक नीति	तीन वटा बुदा पूरा गरेमा	५०		
			४. वार्षिक स्वीकृत योजना (विजनेश, शैक्षिक आर्थिक)	तीन वटा बुदा भन्दा कम गरेमा	०		
			५. संस्थाको स्वीकृति (राष्ट्रिय / अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा गुणस्तर परीक्षण/समकक्षता/मान्यता आदि)				
२	शिक्षण संस्थाको भौतिक पूर्वाधार (प्रति कार्यक्रम एउटा कक्षामा तीस	२०	<ul style="list-style-type: none"> प्रति कार्यक्रम कम्तीमा स्नातक तहमा चार कक्षा कोठा र स्नातकोत्तर तहमा दुई कक्षा कोठा कक्षा कोठाको क्षेत्रफल कम्तीमा पाँचसय वर्फि 	अनिवार्य	०		
				अनिवार्य	०		

	देखि चालीस) जना विद्यार्थी)		<ul style="list-style-type: none"> विषयगत प्रयोगशालाको क्षेत्रफल कम्तीमा एक हजार वर्फिट शैचालय (महिला र पुरुषका लागि दुई, दुई वटा) बहुउद्देश्यीय भवन वा हल सहित खानेपानी (प्रत्येक तलामा व्यवस्था) र 	अनिवार्य	०	
			१. कलेजले ओगटेको क्षेत्रफल (कम्तीमा चार हजार वर्ग फिट)	अनिवार्य सहित पाँच वटा बुदा पूरा गरेमा	१००	
			२. प्राथमिक उपचार, आपतकालीन ढोका र आगो नियन्त्रण व्यवस्था,	अनिवार्य सहित चार वटा बुदा पूरा गरेमा	७५	
			३. चमेना गृह (एक पटकमा चालीस जना अद्दे)	अनिवार्य सहित तीन वटा बुदा पूरा गरेमा	५०	
			४. कम्तीमा दुई वटा इन्डोर गेमको व्यवस्था	तीन वटा बुदा भन्दा कम गरेमा	०	
			५. अपाङ्गमैत्री कक्षा कोठा, बाटो र शैचालय			
३	शिक्षण सिकाई सामग्री	१५	<ul style="list-style-type: none"> विश्वविद्यालयको पाठ्यक्रम अनुसार प्रयोगात्मक साधान तथा शैक्षिक सामग्रीहरु 	अनिवार्य		
			१. प्रत्येक कक्षा कोठा अनुसार मल्टिमिडिया प्रोजेक्टको व्यवस्था	अनिवार्य सहित पाँच वटा बुदा पूरा गरेमा	१००	
			२. पुस्तकालय (कम्तीमा प्रति विद्यार्थी दश वटा किताव)	अनिवार्य सहित चार	७५	

				वटा बुदा पूरा गरेमा		
			३ कार्यक्रमगत शैक्षिक विभाग	अनिवार्य सहित तीन वटा बुदा पूरा गरेमा	५०	
			४. बहुउद्देश्यय भवन वा हल (कम्तीमा तीनसय जना अट्ने)	तीन वटा बुदा भन्दा कम गरेमा	०	
			५ शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली र पर्याप्त इन्टरनेट सुविधा			
४	शिक्षण सिकाई प्रणाली	१०	<ul style="list-style-type: none"> ● शैक्षिक क्यालेन्डरको समयमै प्रकाशन र वितरण ● विद्यार्थीलाई समयमै विश्वविद्यालयको पाठ्यक्रम तथा सेलेवसको वितरण 	अनिवार्य		
			१. वार्षिक, सेमेष्टर, ट्राइमेष्टरको योजना र दैनिक पाठ योजना	अनिवार्य सहित पाँच वटा बुदा पूरा गरेमा	१००	
			२. शिक्षकका लागि लगावुकको व्यवस्था	अनिवार्य सहित चार वटा बुदा पूरा गरेमा	७५	
			३. विद्यार्थीको उपस्थिति (कम्तीमा असी प्रतिशत)	अनिवार्य सहित तीन वटा बुदा पूरा गरेमा	५०	
			४. सिनियर फ्याकल्टी र विभागीय प्रमुखबाट कोर्ष सम्बन्धी रेकर्ड राख्ने व्यवस्था	तीन वटा बुदा भन्दा कम गरेमा	०	
			५. नियमित जर्नल प्रकाशन र समयमै ग्राजुएशन कार्यक्रमको व्यवस्था			

५	मूल्याङ्कन प्रणाली	५	१. आन्तरिक र वाह्य मूल्याङ्कन समय तालिका	पाँच वटा बुदा पूरा गरेमा	१००		
			२. आन्तरिक र वाह्य मूल्याङ्कनको नतिजा प्रकाशन	चार वटा बुदा पूरा गरेमा	७५		
			३. विश्वविद्यालयको परीक्षा र मूल्याङ्कन संचालन सम्बन्धी व्यवस्था	तीन वटा बुदा पूरा गरेमा	५०		
			४. विश्वविद्यालयको बाह्य परीक्षाको प्रश्न पत्र र त्यसको स्तरीयता	तीन वटा बुदा भन्दा कम गरेमा	०		
			५. परीक्षा केन्द्र, परीक्षाको आन्तरिक तथा वाह्य सुपरिवेक्षण सम्बन्धी व्यवस्था				
६	निरन्तर पेशागत विकास	५	१. फ्रेयाकल्टी विकास योजना, फ्रेयाकल्टी वीच समन्य, सञ्चार	पाँच वटा बुदा पूरा गरेमा	१००		
			२. फ्रेयाकल्टीको लागि आवश्यक तालीम तथा अध्ययन	चार वटा बुदा पूरा गरेमा	७५		
			३. रिसर्चर र रिसर्च सम्बन्धी व्यवस्था	तीन वटा बुदा पूरा गरेमा	५०		
			४. सेमिनार र वर्कशप संचालन (कम्तीमा वर्षको दुई पटक)	तीन वटा बुदा भन्दा कम गरेमा	०		
			५. अन्तर्राष्ट्रीय स्तरका भिजिटिङ प्रोफसरको भिजिट गर्ने व्यवस्था				
७	मानव स्रोत व्यवस्थापन	१५	१. प्रिन्सिपलको योग्यता(कलेजले अध्यापन गराउने कार्यक्रम भन्दा कम्तीमा एक तह माथिको हुनुपर्ने	पाँच वटा बुदा पूरा गरेमा	१००		
			२. डिपार्टमेन्ट प्रमुखको योग्यता(कलेजले अध्यापन गराउने कार्यक्रम भन्दा एक तह माथिको योग्यता)	चार वटा बुदा पूरा गरेमा	७५		

			३. फ्याकल्टी (जम्मा विद्यार्थी संख्यालाई दशले भाग गर्दा हुने संख्या)	तीन वटा बुदा पूरा गरेमा	५०		
			४. पचास प्रतिशत भन्दा बढी पूर्णकालीन फ्याकल्टीको व्यवस्था	तीन वटा बुदा भन्दा कम गरेमा	०		
			५. डिपार्टमेन्टमा एक जना विभागीय प्रमुख सरहको निर्देशक हुनुपर्ने ।				
८	विद्यार्थी सहयोग क्रियाकलाप	५	१. विद्यार्थीले प्राप्त गर्ने डिग्रीको सक्रियता/ मान्यता दिलाउने सम्बन्धमा सहयोग गर्ने	पाँच वटा बुदा पूरा गरेमा	१००		
			२. सरकारसंग गरेको सम्झौता/कवृलियतनामा अनुसार छात्रवृत्ति वितरणको व्यवस्था	चार वटा बुदा पूरा गरेमा	७५		
			३. आन्तरिक तथा वाह्य विश्वविद्यालयसंग केडिट ट्रान्फर सम्बन्धी व्यवस्था	तीन वटा बुदा पूरा गरेमा	५०		
			४. विषयसंग सम्बन्धित प्रतिष्ठानहरूसंगको सम्बन्ध, भ्रमण तथा इन्टर्नसीपको व्यवस्था	तीन वटा बुदा भन्दा कम गरेमा	०		
			५. अन्तर्राष्ट्रिय भाषाको कक्षा व्यवस्था, र शैक्षिक ऋणको व्यवस्था तथा विद्यार्थी आदान प्रदान कार्यक्रम संचालन सम्बन्धी व्यवस्था				
९	निरन्तर गुणस्तर सुधार	१०	१. गुणस्तर सुनिश्चितता(सम्बन्धित देश	पाँच वटा बुदा पूरा गरेमा	१००		
			२. अध्ययन पूरा गरेका विद्यार्थी (अध्ययन/ रोजगारी वा अन्य अवस्थाको बारेमा निरन्तर सूचना व्यवस्था	चार वटा बुदा पूरा गरेमा	७५		
			३. विद्यार्थीको कलेज प्रतिको प्रतिक्रिया	तीन वटा बुदा पूरा गरेमा	५०		
			४. अविभावकको कलेज प्रतिको प्रतिक्रिया		०		

			५. शिक्षकको मूल्याङ्कन (विद्यार्थी र कलेज व्यवस्थापन पक्षबाट) व्यवस्था	तीन वटा बुदा भन्दा कम गरेमा			
१०	सुपरिवेक्षणकर्ताको मूल्याङ्कन	५	१. व्यवस्थापकीय पक्ष	पाँच वटा बुदा पूरा गरेमा	१००		
			२. समयमा धरौटी अपडेट तथा नविकरण दस्तुर बुझाएको	चार वटा बुदा पूरा गरेमा	७५		
			३. सम्बन्धन प्रदाय विश्वविद्यालयबाट वर्षमा कम्तीमा १ पटक अनुगमनको व्यवस्था	तीन वटा बुदा पूरा गरेमा	५०		
			४. सामाजिक सुरक्षा कोषमा आबद्धता	तीन वटा बुदा भन्दा कम गरेमा	०		
			५. शैक्षिक वातावरण				

जम्मा प्राप्तङ्कः- ( ) अंकमा ( ) अक्षरमा

शर्तहरू

- १ अनुगमन गरी मूल्याङ्कन गर्ने प्रयोजनका लागि जम्मा एकसय पूर्णाङ्क तोकिएको छ।
- २ नयाँ निवेदक संस्थाको मूल्याङ्कनका लागि तत्काल आवश्यक नहुने विषयहरूको अंक सोही बुदा भित्रको अन्य शीर्षकहरूमा समावेश गरी मूल्याङ्कन गर्न सकिने छ।
- ३ कुनै बुदा भित्रको उप-बुदामा एक भन्दा बढी शीर्षक रहेको भए अंक प्रदान गर्दा दामासहीको हिसावले अंक प्रदान गर्न सकिनेछ र एउटा बुदामा अंक प्रदान गर्दा उपबुदाहरू समेतको अंक एकिन गरी जम्मा अंक खण्डमा अंक प्रदान गरिने छ।
- ४ नयाँ निवेदक शैक्षिक संस्था, सम्बन्धन परिवर्तन र कार्यक्रम थपका लागि निवेदन गर्ने शैक्षिक संस्थाले समेत अनुमति पाउन कम्तीमा साठी अंक प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ।
- ५ संचालनमा रहेका शैक्षिक संस्थाले नविकरणका लागि कम्तीमा साठी अंक प्राप्त गर्नुपर्नेछ। पहिलो पटक निरीक्षण हुँदा साठी अंक प्राप्त गर्न नसकेमा पहिलो पटक निरीक्षण भएको मितिले दुई वर्ष भित्रमा तोकिएको साठी अंक प्राप्त गर्न नसकेमा नयाँ विद्यार्थी भर्ना लिन पाउने छैन।
- ६ खुला विश्वविद्यालयको शैक्षिक कार्यक्रम संचालन गर्ने लर्निङ सेन्टरका लागि उल्लेखित मापदण्ड लागू हुने छैन।

अनुगमन कर्ताको नामः

पदः

संस्था:

दस्तखतः

मिति:

अनुगमन कर्ताको नामः

पदः

संस्था:

दस्तखत

मिति:

अनुगमन कर्ताको नामः

पदः

संस्था:

दस्तखत

मिति: